

POSTANOWIENIE

Dnia 30 maja 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Szanciło (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Beata Janiszewska

SSN Joanna Misztal-Konecka

Protokolant Ewa Zawisza

w sprawie z wniosku T. S.A. w K.

przy uczestnictwie M. O.

o zasiedzenie służebności przesyłu,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 30 maja 2019 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od postanowienia Sądu Okręgowego w L.

z dnia 12 października 2017 r., sygn. akt II Ca (...),

uchyla zaskarżone postanowienie i postanowienie Sądu Rejonowego w J. z dnia 7 marca 2017 r., przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w J. oraz do rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego i postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 7 marca 2017 r. Sąd Rejonowy w J. oddalił wniosek T. SA. w K. (dalej: T.) o stwierdzenie, że Skarb Państwa – Zakłady Energetyczne Okręgu (...) nabył przez zasiedzenie z dniem 1 stycznia 1967 r. służebność przesyłu dla linii elektroenergetycznej średniego i niskiego napięcia opisanych we wniosku, która polega na prawie utrzymywania instalacji przesyłowej, prawie do jej

eksploatacji, dokonywaniu napraw, konserwacji wraz z prawem dostępu do tych urządzeń, rozstrzygając o kosztach postępowania.

Sąd Rejonowy ustalił, że nad działkami nr 287/2 i 326/4 prowadzona jest linia napowietrzna, nadto na działce nr 326/4 znajdują się dwa słupy oporowo-narożne, słup przelotowy w układzie trójkątnym i linia niskiego napięcia z dwoma słupami oporowymi. Właścicielem linii jest T. Postanowieniem z dnia 28 kwietnia 2016 r., sygn. akt I Ns (...), Sąd Rejonowy w J. ustanowił na nieruchomości M. O., obejmującej działki gruntu: 1) nr 319 i 287/2, położone w T. – na rzecz każdego z właścicieli urządzeń przesyłowych, odpłatnie i na czas nieokreślony służebność przesyłu, która obejmuje prawo przesyłu energii elektrycznej wraz z prawem dojścia i dojazdu w celu dokonywania wszelkich prac i zabiegów eksploatacyjnych, prac remontowych i modernizacyjnych oraz usuwania awarii wzdłuż napowietrznej linii 20 kV nr L-331-14, zlokalizowanej na działce nr 287/2, w pasie o pow. 214 m², według zobrazowania na mapie biegłego geodety A. Z., zaznaczonego kolorem fioletowym, stanowiącą integralną część orzeczenia; 2) nr 16/8, 16/9, 17/11, 17/16, 7/17, 326/3 i 326/4, położonej w T. – na rzecz każdego z właścicieli urządzeń przesyłowych odpłatnie i na czas nieokreślony służebność przesyłu, która obejmuje prawo przesyłu energii elektrycznej wraz z prawem dojścia i dojazdu w celu dokonywania wszelkich prac i zabiegów eksploatacyjnych, prac remontowych i modernizacyjnych oraz usuwania awarii wzdłuż napowietrznej linii 20 kV nr L-331-14, zlokalizowanej na działce nr 326/4, w pasie o pow. 63 m², wzdłuż linii w układzie płaskim i w pasie o pow. 942 m² wzdłuż linii w układzie trójkątnym, wzdłuż linii napowietrznej niskiego napięcia 0,4 kV, zlokalizowanej na działce nr 326/4, w pasie o pow. 35 m², wzdłuż linii z przewodami izolowanymi i w pasie o pow. 264 m², wzdłuż linii z przewodami nieizolowanymi, a także pod i w obrębie znajdujących się na działce nr 326/4 słupów: dla linii 20kV dwóch słupów odporowo-narożnych o powierzchni przewidzianej dla każdego z nich po 22 m² i słupa przelotowego o pow. 6 m², dla linii 0,4 kV słupa przelotowego o pow. 6 m², dwóch słupów oporowych o pow. przewidzianej dla każdego z nich po 11 m², słupa narożnego o przewidzianej dla niego powierzchni 11 m², w zakresie, w jakim nie pokrywają się z pasem służebności wzdłuż napowietrznej linii 20 kV i 0,4 kV, według zobrazowania na

mapie biegłego geodety A. Z., zaznaczonego kolorem fioletowym, stanowiącą integralną część orzeczenia. Jednocześnie Sąd ten zasądził od T. na rzecz M. O. kwotę 11.349,98 zł tytułem jednorazowego wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu. Orzeczenie to uprawomocniło się wobec oddalenia przez Sąd Okręgowy w L., postanowieniem z dnia 17 listopada 2016 r., sygn. akt II Ca (...), apelacji M. O.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, że wniosek nie zasługuje na uwzględnienie, gdyż brak było podstaw do stwierdzenia, iż wnioskodawca nabył przez zasiedzenie służebność przesyłu, skoro nieruchomości M. O. jest już obciążona taką służebnością na rzecz T., w odniesieniu do znajdujących się tam urządzeń przesyłowych, na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w J. dnia 28 kwietnia 2016 r. Zastosowanie znajduje więc art. 365 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., gdyż postanowienie ustanawiające służebność przesyłu korzysta z tzw. prawomocności rozszerzonej i wiąże nie tylko uczestników postępowania, którzy brali udział w sprawie, ale wszystkie osoby zainteresowane. Nie może być zatem wydane później postanowienie stwierdzające nabycie z datą wcześniejszą przez zasiedzenie służebności przesyłu. Wskazane postanowienie w sprawie I Ns (...) ma ten skutek, że przesądziło o wcześniejszym nieistnieniu służebności przesyłu na przedmiotowej nieruchomości. Wnioskodawca legitymuje się zatem w chwili obecnej orzeczeniem, które uporządkowało stosunki prawno-rzeczowe na nieruchomości i rozstrzygnęło kwestię powstania na niej służebności o treści służebności przesyłu. Sąd I instancji wskazał również, że przed Sądem Okręgowym w L., sygn. akt II Ca (...), rozpoznającym apelację od postanowienia z dnia 28 kwietnia 2016 r., wnioskodawca podnosił zarzut zasiedzenia służebności przesyłu, który jednak – z uwagi na brak dowodów – nie został uwzględniony.

Postanowieniem z dnia 12 października 2017 r. Sąd Okręgowy w L. oddalił apelację wnioskodawcy i zasądził od niego na rzecz uczestnika postępowania kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy podzielił ustalenia Sądu Rejonowego, jako również niekwestionowane przez żadną ze stron postępowania. Podkreślił, że na rozprawie

apelacyjnej przed Sądem Okręgowym w L. T. podniósł zarzut zasiedzenia służebności przesyłu, ale Sąd ten, postanowieniem z dnia 17 listopada 2016 r., sygn. akt II Ca (...), oddalił apelację wnioskodawcy i nie uwzględnił wskazanego zarzutu, uznając, że w aktach sprawy brak jest dowodów pozwalających tę okoliczność stwierdzić. W sprawie zaistniało związanie Sądu rozpoznającego niniejszą sprawę treścią orzeczenia z dnia 28 kwietnia 2016 r., gdyż ustanowienie służebności przesyłu może wchodzić w grę jedynie wówczas, gdy podmiot, do którego przynależą urządzenia przesyłowe, nie dysponuje tytułem prawnym do korzystania w odpowiednim zakresie z nieruchomości obciążonej tymi urządzeniami. Istnienie takiego tytułu wyłącza możliwość ustanowienia służebności przesyłu. Ta służebność może zostać nabyta przez zasiedzenie, a ustalenie tego faktu jest możliwe w postępowaniu o ustanowienie służebności przesyłu i okoliczność ta podlega wówczas rozpoznaniu jako przesłanka prowadząca do oddalenia żądania. Skoro bowiem prawo własności wnioskodawcy zostało już ograniczone z mocy prawa, to nie wymaga uregulowania w drodze konstytucyjnego orzeczenia sądu. Zasiedzenie następuje z mocy prawa, wskutek upływu czasu, a więc fakt wydania w dniu 28 kwietnia 2016 r. prawomocnego postanowienia o ustanowieniu służebności przesyłu (w wyniku oddalenia apelacji od tego orzeczenia) dowodzi, że została w tej sprawie przesądzona okoliczność braku tytułu prawnego przedsiębiorcy przesyłowego do korzystania z nieruchomości obciążonej. Ta okoliczność była przedmiotem ustaleń w postępowaniu toczącym się pomiędzy tymi samymi stronami i stanowiła przesłankę rozstrzygnięcia z dnia 28 kwietnia 2016 r., a więc Sąd Rejonowy był nim związany na podstawie art. 365 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. To orzeczenie stanowiło bowiem prejudykat dla kwestii podlegającej rozstrzygnięciu w niniejszej sprawie. Prawomocność materialna orzeczenia powoduje skutek prekluzyjny polegający na tym, że wyłączone zostaje w przyszłości powoływanie faktów należących do postawy faktycznej prawomocnie osądzonego roszczenia w celu uzyskania odmiennego lub sprzecznego z nim rozstrzygnięcia, niezależnie od tego, czy zostały one powołane w prawomocnie zakończonym postępowaniu, chyba że chodzi o fakty zaistniałe po zamknięciu rozprawy poprzedzającej wydanie prawomocnego orzeczenia lub niewchodzące w jego postawę faktyczną.

Postanowienie o ustanowieniu służebności przesyłu, które zapadło w sprawie I Ns (...), było orzeczeniem konstytutywnym, gdyż w art. 305¹ k.c. ustawodawca pozostawił sądowi orzekającemu oznaczenie praw i obowiązków właściciela gruntu i przedsiębiorcy przesyłowego będącego właścicielem urządzeń przesyłowych. Prawomocne orzeczenie tego rodzaju stwarza zatem nowy stan prawny pomiędzy tymi podmiotami i skutkuje powstaniem pomiędzy nimi stosunku prawnego. Ponadto z art. 521 § 1 k.p.c. wynika, że postanowienie co do istoty sprawy wydane w postępowaniu nieprocesowym staje się skuteczne i wykonalne po uprawomocnieniu się, a może być zmienione lub uchylone tylko wtedy, jeżeli przepis szczególny tak stanowi. Nie było możliwe, zdaniem Sądu Okręgowego, bez wzruszenia postanowień Sądu Rejonowego w J. z dnia 28 kwietnia 2016 r. i Sądu Okręgowego w L. z dnia 17 listopada 2016 r., ustalenie innego stanu prawnego, tj. stwierdzenia zasiedzenia służebności przesyłu, gdyż takie ustalenie naruszałoby zasadę związania sądów prawomocnymi orzeczeniami kształtującymi stan prawny pomiędzy tymi samymi stronami postępowania i dotyczącymi tej samej nieruchomości, a w konsekwencji skutkowałoby wprowadzeniem do obrotu prawnego orzeczenia sprzecznego z innym orzeczeniem prawomocnym, już w tym obrocie występującym.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku w całości wniósł wnioskodawca, zarzucając naruszenie przepisów postępowania mających istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 365 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. i art. 385 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., przez ich błędną wykładnię, polegającą na błędnym przyjęciu przez Sąd Okręgowy, że wystąpienie w niniejszej sprawie z wnioskiem o stwierdzenie nabycia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu przez zasiedzenie, w obliczu istnienia już w obrocie prawomocnego konstytutywnego orzeczenia (postanowień Sądu Rejonowego w J. z dnia 28 kwietnia 2016 r., sygn. akt I Ns (...), i Sądu Okręgowego w L. z dnia 17 listopada 2016 r., sygn. akt II Ca (...)), wydanego na skutek wniosku o ustanowienie służebności przesyłu co do tej samej infrastruktury elektroenergetycznej i na tej samej nieruchomości, narusza zasadę związania sądu treścią orzeczenia z dnia 28 kwietnia 2016 r., co musi prowadzić do oddalenia wniosku o stwierdzenie zasiedzenia służebności w niniejszej sprawie.

Powołując się na powyższy zarzut, skarżący wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego, jak i postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 7 marca 2017 r., sygn. akt I Ns (...), i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w J., pozostawiając temu Sądowi orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną uczestnik postępowania wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od powoda kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Problematyka w niniejszej sprawie dotyczy zastosowania przez Sądy obu instancji art. 365 § 1 k.p.c. z uwagi na związanie w sprawie o stwierdzenie zasiedzenia postanowieniem w sprawie I Ns (...), w której doszło do ustanowienia służebności przesyłu w zakresie tożsamym z objętym wnioskiem w niniejszej sprawie.

Zgodnie z powołanym przepisem orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. *Ratio legis* art. 365 § 1 k.p.c. polega na tym, że gwarantuje on zachowanie spójności i logiki działania organów państwowych, zapobiegając funkcjonowaniu w obrocie prawnym rozstrzygnięć nie do pogodzenia w całym systemie sprawowania władzy (wyrok NSA z dnia 19 maja 1999 r., IV SA 2543/98, niepubl.; zob. też uchwałę SN z dnia 29 marca 1994 r., III CZP 29/94, Biul. SN 1994, nr 3).

Prawomocny wyrok, z punktu widzenia jego prejudycjalnego znaczenia w innej sprawie, swą mocą powoduje, że nie jest możliwe odmienne ocenienie i uregulowanie tego samego stosunku prawnego, w tych samych okolicznościach faktycznych i prawnych, między tymi samymi stronami. Powszechnie też przyjmuje się że związanie prawomocnym wyrokiem dotyczy zarówno faktu jego istnienia, jak i treści samego rozstrzygnięcia. W tym znaczeniu związanie nie dotyczy natomiast ustaleń faktycznych i prawnych zawartych w uzasadnieniu rozstrzygnięcia (zob. np.

wyrok SN: z dnia 13 stycznia 2000 r., II CKN 655/98, niepubl. i z dnia 29 maja 2007 r., V CSK 83/07, niepubl.). Innymi słowy, moc wiążąca prawomocnego orzeczenia (art. 365 § 1 k.p.c.) zapadłego między tymi samymi stronami w nowej sprawie o innym przedmiocie polega na zakazie dokonywania ustaleń i ocen prawnych sprzecznych z osądzoną sprawą (art. 366 k.p.c.; zob. np. wyroki SN: z dnia 23 czerwca 2009 r., II PK 302/08, niepubl. i z dnia 8 marca 2010 r., II PK 249/09, niepubl.). Oznacza to, że istnieje m.in. nakaz przyjmowania, iż stan prawny kształtuje się tak, jak to wynika z sentencji prawomocnego orzeczenia, albowiem przedmiotem prawomocności materialnej jest jedynie ostateczny rezultat rozstrzygnięcia, a nie przesłanki, które do niego doprowadziły. Oznacza to, że sąd nie jest związany ani ustaleniami faktycznymi poczynionymi w innej sprawie, ani poglądami prawnymi wyrażonymi w uzasadnieniu zapadłego wyroku. Wynikający z art. 365 § 1 k.p.c. stan związania ograniczony jest bowiem, co do zasady, tylko do rozstrzygnięcia zawartego w sentencji orzeczenia i nie obejmuje jego motywów (zob. np. wyroki SN z: dnia 13 stycznia 2000 r., II CKN 655/98, niepubl., z dnia 30 stycznia 2013 r., V CSK 84/12, niepubl., z dnia 17 maja 2012 r., CSK 315/11, niepubl.; postanowienie SN z dnia 3 czerwca 2009 r., IV CSK 511/08, niepubl.). Natomiast wypowiedzi sądu zawarte w uzasadnieniu orzeczenia mogą służyć do wyjaśnienia zakresu mocy wiążącej sentencji (zob. wyroki SN: z dnia 15 lutego 2007 r., II CSK 452/06, OSNC-ZD 2008, nr A, poz. 20 i z dnia 20 stycznia 2015 r., V CSK 210/14, Legalis).

Przenosząc powyższe na realia niniejszej sprawy, należy w pierwszej kolejności zauważyć, że w sprawie o ustanowienie służebności gruntowej z wniosku właściciela nieruchomości, na której znajduje się (lub przez którą przebiega) infrastruktura przesyłowa, przedsiębiorca przesyłowy (będący uczestnikiem takiego postępowania) może podnieść zarzut zasiedzenia służebności przesyłu (służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu). Rozpoznanie omawianego zarzutu stanowi przesłankę rozstrzygnięcia dotyczącego istoty sporu między uczestnikami postępowania, nie wiąże jednak osób niebiorących udziału w sprawie (zob. postanowienie SN z dnia 20 grudnia 2018 r., II CSK 732/17, niepubl.). Rozstrzygnięcie sądu w sprawie o ustanowienie służebności przesyłu nie zawiera w swojej sentencji rozstrzygnięcia kwestii

zasiedzenia, nie korzysta zatem z mocy wiążącej w stosunku do innych postępowań.

Ten zarzut może podlegać merytorycznemu rozpoznaniu, a więc po przedstawieniu stanowisk i stosownych wniosków dowodowych sąd przeprowadzi postępowanie dowodowe i uzna zarzut za zasadny lub niezasadny. Konsekwencją tego będzie odmienne rozstrzygnięcie co do żądania objętego wnioskiem, gdyż uzasadniony zarzut zasiedzenia służebności powinien skutkować oddaleniem wniosku o ustanowienie służebności, a jeżeli ten zarzut nie zostanie skutecznie podniesiony, tj. sąd uzna, że nie zachodzą przesłanki stwierdzenia, że doszło do zasiedzenia służebności przesyłu, uwzględni wniosek o ustanowienie takiej służebności (przy założeniu zaistnienia przesłanek pozytywnych). Niemniej zajęcie przesłanek zasiedzenia powoduje powstanie *ex lege* prawa po stronie przedsiębiorcy przesyłowego i nie wymaga konstytutywnej decyzji sądu albo innego organu. Jeżeli przedsiębiorca przesyłowy nie podniósł zarzutu nabycia służebności przesyłu w drodze zasiedzenia, prawomocne orzeczenie o ustanowieniu służebności przesyłu korzysta z mocy wiążącej tylko w odniesieniu do przesłanek zgłoszonego żądania. Wydanie takiego postanowienia jest możliwe, jeżeli przedsiębiorca ten nie ma żadnego tytułu do korzystania z nieruchomości, przez którą przebiega infrastruktura przesyłowa, a orzeczenie ma charakter konstytutywny. Nawet w razie uwzględnienia zarzutu przedsiębiorcy uprzedniego nabycia służebności przez zasiedzenie, co nie jest równoznaczne ze stwierdzeniem zasiedzenia, sąd oddali wniosek właściciela nieruchomości. Orzeczenie to nie uniemożliwia przedsiębiorcy przesyłowemu powoływania się na zaistnienie tego skutku w innych postępowaniach (zob. postanowienie SN z dnia 26 kwietnia 2019 r., V CSK 180/18, niepubl.).

W niniejszej sprawie dodatkowo zaistniała inna sytuacja procesowa. Bezsporne było, że w sprawie o sygn. akt I Ns (...) (II Ca (...)), a więc w sprawie, której przedmiotem było ustanowienie służebności przesyłu, T., będący uczestnikiem tegoż postępowania, podniósł w toku postępowania apelacyjnego zarzut zasiedzenia służebności, Sąd Okręgowy w L. oddalił jednak apelację spółki, nie uwzględniając wskazanego zarzutu, uznając, że „w aktach sprawy brak jest

dowodów pozwalających tę okoliczność stwierdzić”. Nie zostały bowiem przedstawione żadne dowody na tę okoliczność, a badana była jedynie kwestia prekluzji w podnoszeniu zarzutu zasiedzenia służebności w toku postępowania drugoinstancyjnego. Oznacza to, że nie podlegały badaniu merytoryczne przesłanki przemawiające za koniecznością uznania zarzutu zasiedzenia służebności za skutecznie podniesiony i należycie udowodniony. Tych okoliczności nie kwestionował uczestnik M. O.

W takiej sytuacji, skoro zarzut zasiedzenia w sprawie o ustanowienie służebności nie został w ogóle zbadany przez Sąd rozpoznający sprawę, jak również nie przeprowadzono żadnego postępowania dowodowego w tym kierunku, to nie mógł on wchodzić w zakres podstawy faktycznej i prawnej prawomocnego orzeczenia w sprawie o sygn. akt I Ns (...) (II Ca (...)). W szczególności nie można mówić o zastosowaniu art. 365 § 1 k.p.c. w sytuacji, gdy sąd nie rozpoznawał zarzutu zasiedzenia służebności przesyłu z uwagi na ograniczenia wynikające z art. 381 k.p.c. Nie chodzi tu jedynie o możliwość podniesienia zarzutu. Trzeba bowiem zauważyć, że w tym przepisie jest mowa jedynie o „faktach i dowodach”, co oznacza, że nie ma on zastosowania do podnoszonych przez stronę zarzutów, a także nowej oceny okoliczności faktycznych i przeprowadzonych dowodów. W związku z tym uczestnik postępowania (przedsiębiorstwo przesyłowe) w sprawie o ustanowienie służebności przesyłu może nawet podnieść zarzut zasiedzenia tej służebności, jednak może nie mieć możliwości przedstawienia stosownych dowodów na tę okoliczność, jeżeli nie wykaże okoliczności, o których mowa w art. 381 k.p.c. W takiej sytuacji faktycznie zachodzi stan, w którym został podniesiony zarzut zasiedzenia służebności, ale nie został on udowodniony z uwagi na ograniczenia dowodowe w postępowaniu apelacyjnym.

W związku z tym nie można pozbawić przedsiębiorcy przesyłowego możliwości domagania się stwierdzenia nabycia przez niego lub jego poprzednika prawnego służebności gruntowej o treści służebności przesyłu albo służebności przesyłu w chwili poprzedzającej ustanowienie służebności przesyłu przez sąd w sytuacji, gdy w postępowaniu o ustanowienie służebności przesyłu, wobec niepodniesienia zarzutu nabycia służebności przez zasiedzenie, spełnienie

przesłanek zasiedzenia nie było przedmiotem rozpoznania. Podstawa faktyczna postanowienia ustanawiającego służebność nie obejmuje zatem okoliczności istotnych z punktu widzenia przedmiotu tego zarzutu. Określone w orzecznictwie Sądu Najwyższego konsekwencje niepowołania przez stronę zarzutu zmierzającego do wykazania przysługiwania jej prawa, które mogło doprowadzić do wyeliminowania prawa strony, polegające na wykluczeniu możliwości skorzystania w późniejszym czasie z twierdzenia i faktów wskazujących na jego istnienie, nie mogą odnosić się do żądania stwierdzenia nabycia służebności przez zasiedzenie (zob. powołane postanowienie SN z dnia 26 kwietnia 2019 r., V CSK 180/18).

Nie można przy tym pominąć, o czym wspomniano, że postanowienie stwierdzające zasiedzenie służebności przesyłu (służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu), podobnie jak i zasiedzenie prawa własności rzeczy, ma charakter deklaratoryjny, albowiem jeżeli zajdą przesłanki przewidziane w art. 172 w zw. z art. 292 w zw. z art. 305⁴ k.c., a nie zajdą przesłanki negatywne, nabycie następuje *ex lege*. W związku z tym okoliczność, że doszło do ustanowienia służebności przesyłu w wyniku orzeczenia o charakterze konstytutywnym, sama w sobie nie skutkuje niemożnością stwierdzenia zasiedzenia tej służebności. Posiadacz służebności, podobnie jak i posiadacz nieruchomości, jest uprawniony do skorzystania z instytucji zasiedzenia, nawet jeżeli nie uświadamiałby sobie, że przysługuje mu określone prawo nabyte właśnie w drodze zasiedzenia. W normalnym toku sprawy nie można mówić o „kolizji” orzeczeń, albowiem rozstrzygnięcie w sprawie o stwierdzenie zasiedzenia służebności może rozstrzygać kwestię prejudycjalną dla postanowienia o ustanowieniu służebności lub zarzut zasiedzenia służebności w sprawie o jej ustanowienie może stanowić podstawę rozstrzygnięcia, przy zachowaniu wyżej opisanych wymogów. Fakt ustanowienia służebności (a więc na przyszłość) nie wyłącza uprawnienia przedsiębiorcy przesyłowego do skorzystania z instytucji zasiedzenia, jeżeli nabył on prawo w tej drodze przed datą jej ustanowienia. W przeciwnym bowiem wypadku nie byłoby możliwości zgłoszenia zarzutu nabycia służebności przesyłu w drodze zasiedzenia, np. w sprawie o wynagrodzenie za korzystanie z nieruchomości przez przedsiębiorcę przesyłowego bez tytułu prawnego za okres sprzed ustanowienia służebności.

Związanie, o którym mowa w art. 365 § 1 k.p.c., dotyczy zatem tylko ściśle określonej sytuacji procesowej, która nie miała miejsca w niniejszej sprawie. W tym wypadku inne są podstawy faktyczne i prawne rozstrzygnięć w przedmiocie ustanowienia służebności i stwierdzenia jej zasiedzenia. Skoro w tej pierwszej sprawie zarzut zasiedzenia służebności nie podlegał rozpoznaniu, to podstawą rozstrzygnięcia był fakt istnienia ciągu przesyłowego na nieruchomościach M. O.. W niniejszej sprawie natomiast T. opiera swoje żądanie na fakcie kilkudziesięcioletniego posiadania służebności, co doprowadzić miało *ex lege* do powstania skutku jej nabycia w drodze zasiedzenia.

Reasumując, ustanowienie służebności przesyłu nie wyłącza możliwości wystąpienia przez przedsiębiorcę przesyłowego o stwierdzenie nabycia w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej swą treścią służebności przesyłu. Konstytutywne orzeczenie sądowe w przedmiocie ustanowienia służebności przesyłu nie niweczy zatem możliwości badania w innym postępowaniu sądowym wystąpienia *ex lege* faktu uprzedniego zasiedzenia służebności (czy to przesyłu, czy to gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu) dla tej samej infrastruktury i na tej samej nieruchomości.

Powyższe przesądzało to zasadności zarzutu dotyczącego naruszenia art. 365 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., a więc skargi kasacyjnej. Zaistniała przy tym konieczność uchylenia postanowień Sądów obu instancji (o co wnioskował skarżący), albowiem zapadłe w omawianych okolicznościach orzeczenia, które nie zostały poprzedzone merytorycznym rozważeniem przesłanek żądania, a jedynie odwołaniem się do nieistniejącej mocy wiążącej wcześniejszych prawomocnych orzeczeń, należy uznać za orzeczenia wydane bez rozpoznania istoty sprawy. Takie rozstrzygnięcie pozwoli zachować dwuinstancyjność postępowania.

Mając powyższe na względzie, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zd. 1 *in fine* k.p.c., orzeczono jak w sentencji postanowienia.

jw